

Krajské kolo OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

školský rok 2021/2022, 14. ročník

KATEGÓRIA B

I. ČASŤ – PÍSOMNÁ

TEST

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka 1

Jozef Kaščák – Na lavičke v parku

Jarné počasie vytiahlo do ulíc všetko, čo má ruky a nohy. Chodníky a lavičky sa zaplňajú bledými tvármi, ktoré sa spoza pecí, krbov a ústredného kúrenia presunuli bližšie k teplým slnečným lúčom. Konečne je tu príležitosť na prechádzky, hry, návštevy a prevetranie šatníka!

Sedel som v parku na sídlisku a pozoroval, ako frčí svet. Na vedľajšej lavičke sa vedľa seba rozložili dvaja deduškovia, ktorých zjavne potešilo, že vidia jeden druhého. Na pretras prišli deti, vnúčatá, politika, televízia, potraviny. Obligátne témy, predvídateľné reakcie.

Oživenie nastalo až pri aktuálnom prehľade zdravotného stavu. Nasledovali nové diagnózy a čoraz početnejšie obmedzenia a komplikácie.

Súboj chorobopisov dopadol viac-menej nerozhodne. Okrem nich rezonovali najmä plné čakárne, málo času na vyšetrenia, či prekážky, keď na niektoré prístroje je potrebné objednať sa aj pol roka dopredu. K tomu ešte drahé lieky, ktorých účinky sa navzájom buď blokujú, alebo vyvolávajú ďalšie choroby, prípadne všetko spomínané dokopy.

Jeden zo starčekov si povzdychol, že odkedy jeho doktor ušiel pred dvadsiatimi piatimi rokmi do Nemecka, nikto si už nezískal jeho dôveru.

„No vidíte,“ zakontroval druhý deduško, „váš lekár ušiel do Nemecka pred dvadsiatimi piatimi rokmi a ten môj pred dvoma mesiacmi.“

Doktori odišli, chorí starčekovia ostali. Ako rukojemníci jedného nepodareného systému.

Zdroj: <https://www.martinus.sk/?ulitem=193946>

1. Ktoré tvrdenie o starčekoch z parku vyplýva z ukážky 1?

- A. Nevideli sa niekoľko rokov.
- B. Súperili v závažnosti svojich diagnóz.
- C. Nedôverovali zdravotnému systému.
- D. Mali podobné životné skúsenosti.

2. Ktoré tvrdenie nevyplýva z ukážky 1?

- A. Sediace v parku rozprávač sledoval dianie okolo seba.
- B. Rozprávač sa vcítil do pocitov deduškov zabratých do rozhovoru.
- C. Rozprávač nezasahoval do deja a bol nezávislým pozorovateľom.
- D. Rozhovor deduškov pôsobil na rozprávača ako zvyčajný a neprekvapujúci.

3. Hlavnou myšlienkou ukážky 1 je, že
- A. za dvadsaťpäť rokov sa toho až tak veľa nezmenilo.
  - B. lekári odchádzajú z finančných dôvodov na západ.
  - C. dôchodcovia sa ťažko bránia súčasnému systému.
  - D. dnes na starších ľuďoch takmer nikomu nezáleží.
4. Ktoré tvrdenie o ukážke 1 je pravdivé?
- A. Z hľadiska členenia textu v nej nájdeme pásmo postáv.
  - B. Z hľadiska členenia textu v nej nájdeme vnútorný monológ.
  - C. Z hľadiska vonkajšej kompozície obsahuje úvod i obrat.
  - D. Z hľadiska vnútornej kompozície obsahuje členenie na odseky.
5. Ktorý umelecký/publicistický žáner najviac pripomína ukážka 1?
- A. aforizmus
  - B. poviedku
  - C. reportáž
  - D. komentár
6. V ktorom odseku ukážky sa vyskytuje nepriama reč?
- A. V prvom.
  - B. V druhom.
  - C. Vo štvrtom.
  - D. V piatom.
7. V ktorej vete z ukážky 1 sa nachádza metonymia?
- A. *Na vedľajšej lavičke sa vedľa seba rozložili dvaja deduškovia, ktorých zjavne potešilo, že vidia jeden druhého.*
  - B. *K tomu ešte drahé lieky, ktorých účinky sa navzájom buď blokujú, alebo vyvolávajú ďalšie choroby, prípadne všetko spomínané dokopy.*
  - C. *Chodníky a lavičky sa zaplňajú bledými tvármi, ktoré sa spoza pecí, krbov a ústredného kúrenia presunuli bližšie k teplým slnečným lúčom.*
  - D. *Jeden zo starčekov si povzdychol, že odkedy jeho doktor ušiel pred dvadsiatimi piatimi rokmi do Nemecka, nikto si už nezískal jeho dôveru.*
8. V *Slovníku súčasného slovenského jazyka H – L* z r. 2011 sa nachádza výklad hesla *kontrovať*. Vyberte s ohľadom na kontext možnosť obsahujúcu výklad slovesa *kontrovať* – *zakontroval* z predposledného odseku ukážky 1.
- A. pridávať sa k inému zvuku, znieť v protiklade
  - B. vyjadrovať opačný názor, protirečiť, oponovať
  - C. prejavovať podobnú aktivitu, súhlasne reagovať, pridávať sa podobným spôsobom
  - D. ohlasovať predpoklad, že protihráč prehrá hru, čím sa zdvojnásobuje sadzba pri hre
9. Podstatné meno *rukojemníci* je v poslednej vete ukážky 1 použité
- A. v doslovnom význame.
  - B. v prenesenom význame.
  - C. zjemňujúco.
  - D. zveličujúco.

10. Ktoré znaky/prvky najvýstižnejšie charakterizujú ukážku 1?
 A. lyrizácia, statické motívy, pointa
 B. dejovosť, monologickosť, reflexia
 C. sujetovosť, prítomný čas, obraznosť
 D. epickosť, dynamické motívy, hovorovosť
11. Ktoré slovo vzniklo iným slovotvorným postupom ako ostatné tri?
 A. *chorobopisov*
 B. *početnejšie*
 C. *ústredného*
 D. *súboj*
12. V ktorej možnosti sa nachádza jednovýznamové slovo?
 A. *choroba*
 B. *počasie*
 C. *svet*
 D. *hra*
13. Koľko vetných skladov obsahuje nasledujúca veta z ukážky 1?
Oživenie nastalo až pri aktuálnom prehlade zdravotného stavu.
 A. 3
 B. 4
 C. 5
 D. 6
14. V ktorej vete z ukážky 1 sa nachádza viacnásobný nezhodný prívlastok?
 A. *Konečne je tu príležitosť na prechádzky, hry, návštevy a prevetranie šatníka!*
 B. *Na pretras prišli deti, vnúčatá, politika, televízia, potraviny.*
 C. *Okrem nich rezonovali najmä plné čakárne, málo času na vyšetrenia, či prekážky, keď na niektoré prístroje je potrebné objednať sa aj pol roka dopredu.*
 D. *K tomu ešte drahé lieky, ktorých účinky sa navzájom buď blokujú, alebo vyvolávajú ďalšie choroby, prípadne všetko spomínané dokopy.*
15. Doplňte do nasledujúcej vety spisovný/vhodnejší výraz, ktorým nahradíte zvýraznené subštandardné slovo z ukážky 1.
Chodníky a lavičky sa zapíňajú bledými tvármi, ktoré sa spoza pecí, _____ a ústredného kúrenia presunuli bližšie k teplým slnečným lúčom.
16. Vypíšte z ukážky 1 expresívne sloveso. ....
17. Vypíšte z ukážky 1 hovorové slovo s významom stať sa predmetom rozhovoru.
 .....
18. V ktorej možnosti je uvedené prvé slovo z podčiarknutej vety ukážky 1, v ktorej autor použil historický príznenie?
 A. *Chodníky*
 B. *Sedel*
 C. *Nasledovali*
 D. *Doktori*

Ukážka 2
Juraj Dolník – Teória spisovného jazyka
(úryvok, upravené)

Obranársky postoj k vlastnému jazyku vznikol v podmienkach ohrozenia existencie jazyka, **respektívne/respektíve** reštrikcie jeho fungovania, keď bolo treba brániť právo na vlastný jazyk. Spisovná slovenčina **v súčasnosti/súčasnosti** nie je zvonka nijako ohrozovaná, nemá takpovediac vonkajšieho nepriateľa. Napriek tomu obranársky postoj nezanikol. Motivácia pre jeho udržiavanie vychádza z vlastných radov. Spisovnú slovenčinu ohrozujú vraj tí používatelia, ktorým chýba zodpovednosť za jej stav a vývin, úcta k nej, ale najmä tí, ku ktorým bola priradená istá autorka istého novinového článku, ktorá „uprednostnením makarónskeho výrazu *free atmosféra* podporila tých, čo podceňujú slovenčinu a vo svojej jazykovej praxi z nej *programovo* (zvýraznil J. D.) vyradujú aj základnú slovnú zásobu“ (Masár, 1995, s. 190). Zaiste si nejjeden čitateľ kladie otázku, čo sa dá dosiahnuť takým „programom“. Aj keď pripustíme, že táto čudná idea o istých používateľoch spisovnej slovenčiny má istý reálny podklad, totiž že skutočne jestvujú používatelia, ktorí chcú programovo škodiť spisovnej slovenčine (to *keď* tu vyjadruje maximálnu mieru hypotetickosti), hneď sa natíska otázka, ako môže **neaká/nejaká** skupina škodlivo vplyvať na spoločný jazyk celého etnika, dokonca tak škodlivo, že citovaný autor v tejto súvislosti sa dožaduje zákonnej ochrany. Autorka **onoho** článku vraj nechcene „upozornila na to, že aj na Slovensku dozrela potreba vydať zákon na ochranu národného jazyka“ (op. cit., s. 190). Sú nositelia spisovnej slovenčiny vydaní napospas dajakej skupine programových poškodzovateľov jazyka, **tak že/takže** ich treba ochraňovať zákonom? Prirodzene, nie sú a takú ochranu nepotrebujú.

19. Ktoré slovné druhy predovšetkým použil autor ukážky 2 na vyjadrenie a podporu svojho nesúhlasného stanoviska k otázke obranárskeho postoja k súčasnému jazyku?
- A. podstatné mená, príslovky
  - B. častice, zámená
  - C. prídavné mená, slovesá
  - D. slovesá, príslovky
20. Vypíšte z ukážky 2 v poradí prvú predložku, ktorá by sa pri výslovnosti spodobovala.
.....
21. Určte druh podčiarknutého zámena v ukážke 2.
- A. osobné základné
  - B. neurčité
  - C. vymedzovacie
  - D. ukazovacie

22. Koľko parentéz/vsuviek obsahuje text v ukážke2?

- A. 4
- B. 3
- C. 2
- D. 1

23. Napíšte slovné spojenie, z ktorého vznikla iniciálová skratka v ukážke 2.

.....

24. Ktorý slohový postup prevláda v ukážke 2?

- A. informačný
- B. opisný
- C. rozprávací
- D. výkladový

25. V ktorej možnosti sú uvedené len gramaticky správne výrazy z dvojíc zvýraznených slov v ukážke 2?

- A. respektíve, v súčasnosti, neaká, tak že
- B. respektívne, v súčasnosti, nejaká, tak že
- C. respektívne, v súčasnosti, neaká, takže
- D. respektíve, v súčasnosti, nejaká, takže